Зловживання співробітників університетів, пов’язані зі вступом іноземців

ВИСОКИЙ

рівень ризику

Власник ризику: **Заклад освіти**
Підзвітність власника: **Міністерство освіти і науки України**
Сфера публічного управління: **Освіта**
Чого стосується: **Вступ до закладу освіти**
Нормативна база: **Закон України «Про запобігання корупції»**, **Закон України «Про вищу освіту»**, **Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства»**, **Закон України «Про закордонних українців»**, **Закон України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту»**, **Наказ Міністерства освіти і науки України від 01 листопада 2013 року № 1541 «Деякі питання організації набору та навчання (стажування) іноземців та осіб без громадянства»**
Дата перегляду ризику: 08.08.2022 року

ОПИС РИЗИКУ:

Прийом на навчання до закладів вищої освіти іноземців та осіб без громадянства здійснюється за законами України:

- «Про вищу освіту»,
- «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства»,
- «Про закордонних українців»,
- «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту»,
- наказу Міністерства освіти і науки України від 1 листопада 2013 року № 1541 «Деякі питання організації набору та навчання (стажування) іноземців та осіб без громадянства»,
- Умов прийому на навчання до закладів вищої освіти, які щороку затверджує МОН та внутрішніми правилами прийому на навчання у ЗВО.

Процедура прийому іноземного студента на навчання досить бюрократизована і охоплює декілька етапів.

1. Після того, як іноземний абітурієнт визначився із закладом освіти і спеціальністю, він повинен зібрати пакет необхідних документів, **звернутися до ЗВО за запрошенням на навчання, яке надає право в'їзду іноземцю на територію України з метою отримання освіти**
2. Іноземці, які вступають на навчання, повинні мати в'їзну візу типу «Д», для отримання якої необхідно звернутися в Консульське представництво України у своїй країні, подати заяву, **отримати запрошення на навчання**, а також пакет необхідних документів. Відповідно, без запрошення закладу вищої освіти студент не отримає потрібну візу. Саме на цьому етапі ЗВО можуть зловживати цією вимогою та виставляти до іноземних абітурієнтів додаткові умови, а співробітники університетів вимагати додаткову оплату або іншу неправомірну вигоду.
3. Після оформлення візи в Україну, іноземець повинен повідомити заклад освіти, який видав йому запрошення, про дату свого прибуття в Україну.

Окрім того, іноземний студент повинен володіти мовою навчання на рівні, який дозволятиме йому засвоювати навчальний матеріал. **Рівень володіння мовою підтверджує приймальна комісія закладу освіти.**

Студентам, які не володіють українською мовою, можуть надати можливість пройти курс з вивчення мови і загальноосвітніх дисциплін на підготовчому відділенні закладу вищої освіти.

Після успішного закінчення мовної підготовки іноземець отримує свідоцтво про закінчення підготовчого факультету (відділення). Проте не існує єдиних стандартизованих вимог щодо порядку та критеріїв перевірки рівня знання мови. Це також породжує значну дискреційність ЗВО та членів приймальної комісії, і може бути джерелом корупційних ризиків (наприклад, пропонування чи вимагання неправомірної вигоди за формальне підтвердження рівня знання мови або ж зарахування на підготовчі курси / їх формальне проходження та зарахування).

Ще одним джерелом корупційного ризику може бути фінансовий інтерес закладів вищої освіти в залученні саме іноземних студентів. Це пов’язано з тим, що розмір плати за їх навчання часто встановлюється значно вищий (іноді вдвічі), ніж для українських здобувачів вищої освіти. Це може спричиняти ситуацію, за якої співробітники університетів будуть вдаватися до різних способів, в тому числі й корупційних, для залучення іноземних студентів.

Джерела ризику

Відсутність нормативного визначення порядку, критеріїв та форм перевірки знання мови навчання в іноземних студентів.

Дискреція університетів щодо визначення умов вступу, зарахування на підготовчі курси, визначення розміру оплати навчання та переліку інших платних послуг для іноземних студентів.

Відсутність зовнішнього контролю за вартістю навчання, яку університети пропонують іноземним студентам.

Індивідуальна недоброчесність співробітників університетів або самих іноземних абітурієнтів.

Відсутність чіткої внутрішньої регламентації процесу навчання іноземних студентів в університетах.

Відсутність законодавчих обмежень кількості спроб проходити підготовчі курси в університетах.

Стратегічні наслідки

Зарахування на навчання іноземних студентів, які фактично не володіють мовою викладання. Це створює значний тиск як на здобувачів освіти, так і на науково-педагогічних працівників і негативно впливає на якість вищої професійної освіти.

Корупційний тиск на іноземних абітурієнтів.

Порушення прав учасників освітнього процесу.

Втрата іміджу вищої професійної освіти в Україні серед іноземної спільноти, формування сприйняття освіти в Україні як корумпованої та неякісної.

Корупційні наслідки

Шахрайство (ст. 190 ККУ).

Підкуп працівника підприємства, установи чи організації (ст. 354 ККУ).

Зловживання владою або службовим становищем (ст. 364 ККУ).

Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою (ст. 368 ККУ).

Підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми (ст. 368-3 ККУ).

Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі (ст. 369 ККУ).

Порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів (ст. 172-7 КУпАП).

Незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв’язку з виконанням службових або інших визначених законом повноважень (ст. 172-8 КУпАП).

Дисциплінарна відповідальність, в тому числі звільнення особи із займаної посади.

За вчинення корупційного чи пов’язаного з корупцією правопорушення відомості про таку особу вносяться до Реєстру корупціонерів (ст. 59 Закону України “Про запобігання корупції”).

СПОСОБИ МІНІМІЗАЦІЇ РИЗИКУ

Нормативні

✔Затвердити та завчасно оприлюднювати якомога чіткіші та диференційовані критерії оцінювання усних та письмових відповідей вступників до аспірантури/докторантури. Де це можливо, запровадити електронне екзаменування.

Процедурні

✔Формувати щорічні умови прийому для здобуття вищої освіти на принципах прозорості та доброчесності із залученням експертної громадськості до їх розробки.

✔Визначати у щорічних умовах прийому порядок розробки закладами освіти критеріїв для оцінки найбільш корупційно ризикових форм оцінки знань та вмінь абітурієнтів при вступі (співбесіда, творчий конкурс, мотиваційний лист).

✔Розробити вимоги до закладів вищої освіти щодо підвищення прозорості та доброчесності підготовки наукових кадрів.

✔Спільно з громадськістю та представниками закладів вищої розробити єдині критерії оцінювання професійних здобутків науково-педагогічних працівників для інтеграції їх у внутрішні політики з рейтингування науково-педагогічних працівників

✔Враховувати при встановленні KPI керівників закладів вищої освіти положення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 рр

✔Запровадити автоматизовану систему оцінювання та проведення фахового вступного випробування

✔Завчасно оприлюднювати порядок проведення та критерії оцінювання творчого конкурсу на інформаційних ресурсах закладу освіти. Публікувати тлумачення принципів оцінювання по кожному з критеріїв, проводити роз’яснення (онлайн або офлайн) серед абітурієнтів щодо організації та оцінювання творчих конкурсів.

✔Оприлюднювати на офіційних ресурсах чіткі та зрозумілі вимоги щодо рівня знання української мови для іноземних абітурієнтів перед вступом на підготовчі курси.

✔Оприлюднювати на офіційних ресурсах програми підготовчих курсів з української мови та програми мовного екзамену для іноземних абітурієнтів.

✔Формувати програми підготовчих курсів та мовного екзамену для іноземних абітурієнтів на знання української мови за комплексним підходом: читання (розуміння), усна мова (монолог), письмо, слухання (аудіювання).

✔Розглянути можливість здійснення відеофіксації екзамену на знання української мови для іноземних абітурієнтів.

Індикатори виконання плану дій	Відповідальний суб’єкт	Потреба у фінансових витратах
Розробка та впровадження автоматизованоїсистеми оцінювання та проведення фахового вступного для іноземців. Затвердження порядку, умов та чітких критеріїв відбору для вступу іноземців.	Заклад освіти	НЕ ПОТРЕБУЄ

ПІДТВЕРДЖЕННЯ ІСНУВАННЯ РИЗИКУ

Реєстр судових рішень

Інші джерела

Кейс

У червні 2020 року слідчі поліції Києва затримали проректора одного із приватних київських закладів вищої освіти. Правоохоронці встановили, що за вступ іноземців до університету та вирішення питання щодо одержання віз, які дають їм дозвіл для в’їзду на територію України, освітянин вимагав 224 тисячі гривень неправомірної вигоди. Проректора затримали у приміщенні університету безпосередньо після одержання ним зазначеної суми коштів за оформлення документів для 8 іноземців.

Тегування:

ОСВІТА ВИЩА ОСВІТА ВСТУП РИЗИКИ В ОСВІТІ ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС